

Tämä on rinnakkaistallennettu versio alkuperäisestä julkaisusta.

Tämä on julkaisun kustantajan pdf.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Ahonen, P. & Rouhelo, A. 2020. Ylemmästä ammattikorkeakoulututkinnosta osaamista ja uusia urapolkuja. Talk-verkkolehti, HYVE & Puheenvuoroja 6.8.2020.

URL: <https://talk.turkuamk.fi/puheenvuoroja/ylemmasta-ammattikorkeakoulututkinnosta-osaamista-ja-uusia-urapolkuja/>

Kaikki julkaisut Turun AMK:n rinnakkaistallennettujen julkaisujen kokoelmassa Theseuksessa ovat tekijänoikeussäännösten alaisia. Kokoelman tai sen osien käyttö on sallittu sähköisessä muodossa tai tulosteena vain henkilökohtaiseen, ei-kaupalliseen tutkimus- ja opetuskäyttöön. Muuhun käyttöön on hankittava tekijänoikeuden haltijan lupa.

This is a self-archived version of the original publication.

The self-archived version is a publisher's pdf of the original publication.

To cite this, use the original publication:

Ahonen, P. & Rouhelo, A. 2020. Ylemmästä ammattikorkeakoulututkinnosta osaamista ja uusia urapolkuja. Online Magazine Talk, Health and Well-being & Comments 6.8.2020.

URL: <https://talk.turkuamk.fi/puheenvuoroja/ylemmasta-ammattikorkeakoulututkinnosta-osaamista-ja-uusia-urapolkuja/>

All material supplied via TUAS self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

HYVE Health and Well-being

PUHEENVUOROJA Comments

Pia Ahonen

Senior Advisor, yliopettaja, Terveys ja hyvinvointi, Turun ammattikorkeakoulu

Anne Rouhelo

Koulutusvastaava, tuntiopettaja, KT, Turun ammattikorkeakoulu

Ylemmästä ammattikorkeakoulututkinnosta osaamista ja uusia urapolkuja

Avainsanat: [kehittäminen](#), [Master School](#), [osaaminen](#), [urapolku](#), [YAMK](#)

Tässä artikkelissa tarkastelemme ylempään ammattikorkeakoulututkintoon valmistuneiden uraseurantatietojen keruun kehittämistä sekä vuonna 2014 YAMK-tutkintoon valmistuneiden työllistymistä ja tyytyväisyyttä tutkintoonsa sekä työuraansa. Keskitymme terveys- ja hyvinvointialan YAMK-tutkinnon suorittaneisiin.

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (YAMK) suorittaneiden urapolkuja ja uralla etenemistä ei ole valtakunnallisesti tai ammattikorkeakoulukohtaisesti seurattu systemaattisesti sen alkuvaiheista lähtien. Eri alojen ylempien ammattikorkeakoulututkintojen valtakunnalliset verkostot ovat keskenään vaihtaneet tietoa valmistuneiden urapoluista työelämässä. Ammattikorkeakoulut ovat kehittäneet myös omia menetelmiään tiedon kokoamiseksi.

YAMK-koulutuksesta valmistuneista on Tilastokeskuksen (Vipunen.fi) tilastoista ollut saatavilla seurantatietoa tutkinnon suorittaneiden sijoittumisesta työelämään ja pääasiallisesta toiminnasta vuosi valmistumisen jälkeen, mutta ei uran myöhemmästä vaiheesta.

Valtakunnallisten uraseurantakyselyjen myötä Vipusesta on löydettävissä tietoa YAMK-tutkinnon suorittaneiden urasta myös viiden vuoden perspektiivillä. Ammattikorkeakouluista valmistuneiden ensimmäinen valtakunnallinen uraseurantakysely toteutettiin alkuvuodesta 2019 kaikille AMK- ja YAMK-tutkinnon vuonna 2013 suorittaneille.

Toinen, vuonna 2014 valmistuneiden uraseurantakysely, toteutettiin 15.10.–10.11.2019. Jatkossa kysely toteutetaan vuosittain lokamarraskuussa viisi vuotta aiemmin valmistuneille.

Vuosina 2013–2015 valmistuneiden uraseurantakyselyt toteutetaan *AMKista uralle – uraseurantatiedot käyttöön* -hankkeessa (1.9.2018–30.4.2021). Hanketta rahoittaa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus Euroopan sosiaalirahaston rahoituksella ja sitä toteuttavat Turun AMK, Hämeen ammattikorkeakoulu, Laurea-ammattikorkeakoulu, Tampereen ammattikorkeakoulu, Oulun ammattikorkeakoulu ja Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus. Hankkeen jälkeen valtakunnallisen uraseurantakyselyn toteutus siirtyy ammattikorkeakouluille.

Uraseurantakyselystä saa tietoa muun muassa sijoittumisesta työelämään, tyytyväisyydestä tutkintoon ja työuraan, yrittäjyydestä, jatkokoulutautumisesta sekä opinnoista saaduista ja työssä tarvittavista osaamisista.

Linearisesta urapolkukäsityksestä yksilöllisempiin teemoihin

Urutkimusta tehdään eri tieteenaloilla, erilaisista näkökulmista ja käsitteellisistä viitekehyksistä käsin. Tämä vaikuttaa siihen, että uran käsitteellinen määrittely on haastavaa. Samalla kun urutkimuksen määrä on kasvanut, on myös urutkimuksen konteksti muuttunut ja uraan liittyvä käsitteistö muuttunut.

Ennen 1990-lukua uraa on tarkasteltu useimmiten työllistettävyyden tai työllistymisedellytysten (employability) ja urapolun (career track) näkökulmista. Silloin ura nähtiin perinteisesti lineaarisena urana, jossa kiivetään organisaation uratikapuita aina matalammasta asemasta korkeampaan asemaan, kunnes jäädytään eläkkeelle. (Baruch, Szücs & Gunz 2015.)

2000-luvulla erilaiset yhteiskunnalliset, poliittiset ja teknologiset muutokset ovat vaikuttaneet urien muotoutumiseen sekä samalla urutkimuksen kontekstiin ja käsitteistöön. Uraa on alettu tarkastelemaan työllistymisedellytysten lisäksi entistä enemmän uramenestyksen (career success) näkökulmasta.

Työllistymisedellytykset ja uramenestys ovatkin kaksi keskeisintä vallalla olevaa urutkimuksen näkökulmaa, mutta näiden lisäksi urutkimuksen näkökulmat ja käsitteet ovat huomattavasti laajentuneet. Urutkimuksissa puhutaan myös muun muassa uravaiheista (career stage/phase), rajattomista urista (boundaryless career) sekä subjektiivisesta ja objektiivisesta urasta (subjective/objective career). (Baruch, Szücs & Gunz 2015.)

Kansainvälisissä urutkimuksen julkaisuissa urutkimuksen nousevia teemoja vuosina 2010–2016 olivat

- 1) uramenestys,
- 2) uraan liittyvä päätöksenteko,
- 3) työllistymisedellytykset,
- 4) asenteet,
- 5) terveys ja hyvinvointi,
- 6) urapäätöksiä,
- 7) mentorointi ja neuvonta,
- 8) sukupuoli,
- 9) persoonallisuus,
- 10) uraliikkuvuus,
- 11) kulttuuri,
- 12) sosiaalinen pääoma,
- 13) identiteetti,
- 14) merkityksellisyys,
- 15) työ-koti-vuorovaikutus ja
- 16) proaktiivinen käyttäytyminen.

Näiden pohjalta on todettu, että urutkimuksen painopiste on siirtynyt objektiivisesta näkökulmasta subjektiivisempaan suuntaan. Esimerkiksi uramenestystä on perinteisesti tarkasteltu objektiivisesti, palkan ja ylennysten kautta. Uramenestystä on kuitenkin entistä useammin alettu tarkastelemaan subjektiivisten indikaattorien, kuten uratytyytyväisyyden, omien tavoitteiden saavuttamisen ja uramenestystoiveiden kautta.

Subjektiivinen näkökulma näkyy myös siinä, että urutkimuksissa keskitytään enemmän yksilöityihin urapolkuihin perinteisen uraliikkuvuuden vaiheiden tutkimisen sijaan. Perinteiset urasiirtymien tarkastelut saattavat menettää suosiotaan, ja tutkimuksen kohteeksi voivat nousta henkilökohtaisten resurssien ja osaamisen merkitys urakehitykselle. (Akkermans & Kubasch 2017.)

Uruseuranta aluksi hajanaista

Suomalaiset yliopistot ovat tehneet yliopistoista valmistuneiden uraseurantaa ura- ja rekrytointipalveluiden Aarresaari-verkoston yhteistyönä vuodesta 2004 lähtien (Marttila 2017). Ammattikorkeakouluissa yhtenäistä uraseurantaa aloitettiin ensimmäisen kerran rakentamaan vuonna 2007. Vuonna 2010 seitsemässä ammattikorkeakoulussa toteutettiin yliopistojen uraseurantaa vastaava tiedonkeruu, ja sen tuottamaa tietoa ryhdyttiin käyttämään töissä.fi-palvelussa.

Uruseurannasta ei kuitenkaan tullut systemaattista, vaikka jotkut ammattikorkeakoulut jatkoivat yksivuotisseurantojen tekemistä tai toteuttavat satunnaisempia uraseurantakyselyjä esimerkiksi alumnelle. Yhtenäistä valtakunnallista uraseurantajärjestelmää alettiin uudelleen kehittää vuonna 2016 AMKista uralle! -hankkeessa. (Marttila 2017; Helmi 2019.)

YAMK-koulutuksen käynnistyessä ensin jatkotutkintokokeiluna vuonna 2002 ja sen jälkeen vakituksena YAMK-tutkintona vuonna 2005 ei uralla etenemisen seurantamalleja kehitetty rinnalle valmistuneiden urapolkujen tunnistamiseksi. Vaikka urakehityksen seurantaa alettiin ammattikorkeakouluissa kehittää samoihin aikoihin, kohdentui se ensin vain ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneisiin.

Eri aloilla on saatettu myös koota tietoa epävirallisesti esimerkiksi opintoihin rekrytointiin tueksi erityisesti uuden koulutuksen suunnittelun yhteydessä. Jonkinlaista suuntaviivaa uralla etenemisestä on näin saatu, mutta luotettava ja systemaattinen yksityiskohtaisempi tieto valmistuneiden uralla etenemisestä on alkuvuosina puuttunut.

Kun vakinaiseen YAMK-tutkintoon valmistuneiden määrä kasvoi, alettiin alakohtaisissa ja valtakunnallisissa YAMK-verkostoissa vaihtaa tietoa heidän työelämään sijoittumisestaan. Näin alkoi vähitellen muodostua kokonaiskuvaa siitä, miten valtakunnallisesti työelämään sijoittuminen eteni eri aloilla. Lisäksi Tilastokeskuksen tilastotieto alkoi tuottaa täsmällisempää informaatiota sekä sijoittumisesta työelämään että asemoitumisesta eri tehtäviin (Vipunen.fi).

Alakohtaiset kelpoisuusehdot vaikuttivat sijoittumiseen

Työelämässä sijoittumiseen vaikuttivat alkuvuosina myös alakohtaiset kelpoisuusehdot, jotka asettivat uralla etenemiselle esteitä erityisesti sosiaali- ja terveysalan julkisella sektorilla. Samaa ongelmaa ei tunnistettu muilla aloilla, eikä välttämättä sote-alallakaan yksityisellä sektorilla. YAMK-koulutuksen edetessä myös julkisen sektorin sote-organisaatioissa havahduttiin tekemään kelpoisuusehtoihin lain mukaisia muutoksia, jotka pääosin mahdollistivat maisteritasoisen koulutuksen (EQF taso 7) urakehityksen.

Asetuksen N:o 426/2005 mukaan "Kun julkiseen virkaan tai tehtävään vaaditaan korkeakoulututkinto, tämän kelpoisuuden täyttää henkilö, joka on suorittanut ylempään ammattikorkeakoulututkintoon tai ammattikorkeakoulun jatkotutkintoon." Vähitellen muodollinen kelpoisuus avattiin julkisissa sote-organisaatioissa myös YAMK-tutkinnoista valmistuneille. Tästäkin huolimatta erityisesti sote-alan kohdalla kelpoisuusehdoissa jäi näkyviin joitakin arvovalintoja tiedekorkeakoulun ja ammattikorkeakoulun maisteritasoisen koulutuksen kelpoisuuksissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2011–2016 todettiin, että ministeriöt vastaavat hallinnonalansa kelpoisuusehtojen ajantasaisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta suhteessa tutkintojen tuottamaan osaamiseen. Tätä linjasta jäätin odottamaan myös positiivisena kehityssuuntana sote-alan YAMK-tutkintojen kelpoisuuksien osalta uralla etenemisen tueksi.

Erilaisiin esimies- ja asiantuntijatehtäviin

Koska systemaattista tietoa ei ollut ammattikorkeakoulujen kyselyin käytettävissä, koottiin vuonna 2012 sote-alalla valtakunnallisessa YAMK-verkostossa yhteen sellaisia tehtäviä tai tehtävänimikkeitä, joita eri sote-alan YAMK-koulutuksen toteuttajat olivat saaneet tietoonsa sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen tai terveyden edistämisen koulutuksen suorittaneilta.

Tiedot ovat osin sattumanvaraisia, eivätkä edusta luotettavaa tutkimustietoa. Koonti osoittaa kuitenkin suuntaa antavana sellaisia tehtäväkokonaisuuksia ja -nimikkeitä, joihin sote-alan koulutuksesta oli valmistumisen jälkeen edetty. Tiedot saatiin koottua seuraavista ammattikorkeakouluista: Turku, Tampere, Kajaani, Mikkeli, Satakunta, Metropolia, Seinäjoki, Savonia ja Vaasa.

Saatujen tietojen mukaan koulutuksesta oli edetty hyvin monenlaisiin lähiesimiehen ja keski johdon esimiestason tehtäviin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Tyypillisiä tehtävänimikkeitä terveysalalla julkisella sektorilla olivat osastonhoitajan ja apulaisosastonhoitajan nimikkeet, sekä yksityisellä sektorilla erilaiset päällikkötason tehtävät.

Sosiaalialan tehtäväkuvista tyypillisiä olivat niin ikään eri päällikkötehtävät ja johtajan tehtävät. Muita tehtäväkokonaisuuksia olivat muun muassa erilaiset asiantuntijatehtävät, opetus- ja kasvatusalan tehtävät sekä projektipäällikön tehtävät. (Vrt. Arene ry 2016.)

"Aidosti työelämä- ja käytännönläheinen tutkinto"

Ensimmäinen kaikkia aloja koskeva kattavampi kysely tehtiin Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n rakenteellisen kehittämisen selvitykseen vuonna 2016. Opiskelija- ja alumnikyselyssä selvitettiin YAMK-tutkinnosta valmistuneiden asemaa työelämässä (N = 922, n=881).

Tulosten mukaan suurin osa (41 %) oli sijoittunut asiantuntijatehtäviin ja 18 prosenttia erityisasiantuntijatehtäviin. Eli yli puolet vastaanesta oli kiinnittynyt erilaisiin asiantuntijatehtäviin. Johtajanimikkeellä työskenteli 14 prosenttia, yrittäjinä 3 prosenttia ja muissa palvelutehtävissä noin 20 prosenttia vastaanesta. Työttömänä oli 3 prosenttia.

Tulokset vahvistavat käsitystä siitä, etteivät opiskelun motiivit välttämättä koske uran lineaarista etenemistä, vaan oman asiantuntijuuden syventämistä. Tätä käsitystä vahvistavat myös Arene ry:n kyselyn vastaukset kysymyksestä "Mikä oli erityisen hyvää YAMK-tutkinnossa?". Vastauksista käy ilmi, että vain 6 prosentin mielestä oman urapolun edistäminen ja jatko-opintomahdollisuudet olivat hyvät, kun sen sijaan erityisen hyvänä pidettiin sitä, että tutkinto on aidosti työelämä- ja käytännönläheinen (37 %).

Jatkokoulutusmahdollisuuksia piti hyvänä vain prosentti vastaajista. Merkittävämpänä pidettiin sen sijaan oman ammattitaidon kehittämistä ja uutta tietoa (28 %). Kysyttäessä, mitä hyötyä opiskelijat ja alumnit ovat saaneet YAMK-koulutuksesta, erittäin tyytyväisiä oltiin oman asiantuntijuusosaamisen kehittämiseen ja uusien näkökulmien lisääntymiseen omien työtehtävien kehittämisessä.

Tiedossa on ollut vuosittaisten koulutuksen omien opiskelijapalautteidenkin kautta, että erityisen tärkeänä on koettu nimenomaan oman ammattitaidon kehittyminen, jota ei välttämättä hankita urapolulla etenemistä varten, vaan oman asiantuntijuuden syventämiseen nykyisissä työtehtävissä.

Viidessä vuodessa vakituisten työsuhteiden määrä kasvaa

Vuonna 2014 valmistuneiden valtakunnallisella uraseurantakyselyn vastausprosentti oli 34,5 (Turun AMK 34,8 %). Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet (n = 848) vastasivat uraseurantakyselyyn ahkerammin kuin perustutkinnon suorittaneet: vastausprosentti oli 40. (Vipunen.fi)

Valtaosa vastaajista (72 %) oli naisia ja reilu kolmannes (39 %) terveys- ja hyvinvointialalta. Seuraavaksi eniten vastaajia oli tekniikan (tekniikka, tietojenkäsittely ja tietoliikenne 24 %) ja liiketalouden alalta (kauppa, hallinto ja oikeustieteet 23 %). Muiden alojen vastaajia YAMK-aineistossa on vähemmän. 80 prosenttia vastaajista oli 30–49-vuotiaita.

Vuonna 2014 YAMK-tutkintoon valmistuneista 81 prosenttia oli valmistumishetkellä vakituudessa kokoaikatyössä ja 9 prosenttia määräaikaissa kokoaikatyössä. Viiden vuoden kuluessa vakituinen kokoaikatyö oli kasvanut 85 prosenttiin ja määräaikainen kokoaikatyö vähentynyt 6 prosenttiin. Valmistumishetkellä 3 prosenttia oli työttömänä, ja viiden vuoden aikana työttömyys väheni prosenttiin.

Suurin osa suorittaa opintonsa työn ohella

Se, että suurin osa YAMK-tutkinnon suorittaneista on valmistumishetkellä vakituudessa kokoaikatyössä, selittyy osaltaan YAMK-koulutuksen luonteella ja hakukelpoisuusvaatimuksilla. Hakukelpoisia YAMK-tutkintokoulutukseen ovat ne, jotka ovat suorittaneet soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon tai muun soveltuvan korkeakoulututkinnon tai jolla ammattikorkeakoulu katsoo muutoin olevan riittävät tiedot ja taidot opintoja varten.

Lisäksi ennen vuotta 2020 opiskelijalla tuli olla kolme vuotta alakohtaista työkokemusta. Nykyisin työkokemusvaade on kaksi vuotta. (Ammattikorkeakoululaki 14.11.2014/932.) Koska opiskelijoilta vaaditaan työkokemusta aiempien opintojen jälkeen, suurin osa on opintoihin hakieksaan töissä ja suorittaa opintonsa työn ohella.

Johto- ja esimiestehtävät kutsuivat

Uraseurantakyselyn avulla voidaan tarkastella sitä, millaisissa työtehtävissä koulutuksesta valmistuneet työskentelevät.

Valmistumishetkellä

- 24 % työskenteli johto- ja esimiestehtävissä,
- 18 % asiakas- ja/tai potilastyössä,
- 14 % suunnittelu-, kehitys- ja/tai hallintotehtävissä ja
- 14 % opetus- ja/tai kasvatus-tehtävissä.

Viiden vuoden päästä valmistumisesta muutoksia oli tapahtunut erityisesti asiakas- ja/tai potilastyön sekä johto- ja esimiestyön kohdalla. Asiakas- ja/tai potilastyö väheni 13 prosenttiin, kun taas johto- ja esimiestehtävät kasvoivat 30 prosenttiin. Pientä kasvua oli myös suunnittelu-, kehitys- ja hallintotehtävissä, 14:stä 16 prosenttiin.

Työtehtävät voivat vaihtua joko saman työnantajan palveluksessa tai työntajaa vaihtamalla. Päätyöntajan mukaan tarkasteltuna viiden vuoden sisällä tapahtui jonkin verran siirtymistä pois kunnan tai kuntayhtymän palveluksesta.

Valmistumishetkellä 40 prosenttia työskenteli kunnalla tai kuntayhtymässä, ja viiden vuoden jälkeen näissä työskenteli 36 prosenttia. Suurissa yrityksissä työskentely puolestaan lisääntyi 19:stä 23 prosenttiin. Yli puolet pysyi viisivuotisen työuransa aikana samalla työntajalla.

Vuonna 2014 valmistuneista 64 prosenttia oli yhtäjaksoisesti saman työnantajan palveluksessa. Viidenneksellä puolestaan oli useita eri työnantajia, määräaikaistutkintoa, toimeksiantoja tai työskentelyä apurahalla, mutta ei juurikaan työurakatkoksia. Katkokselliset työurat olivat huomattavasti harvinaisempia: vaihtuvia työnantajia tai tehtäviä, joiden välissä oli katkoksia, opiskelua tai työttömyysjaksoja, oli 5 prosentilla.

Tutkintoon ja työuraan ollaan tyytyväisiä

Ylempään AMK-tutkinnon suorittaneet ovat varsin tyytyväisiä suorittamaansa tutkintoon:

- 24 % on erittäin tyytyväisiä
- 38 % tyytyväisiä ja
- 22 % melko tyytyväisiä suorittamaansa tutkintoon.

Vain 7 prosenttia on tyytymättömiä tai erittäin tyytymättömiä suorittamaansa tutkintoon. YAMK-tutkinnon suorittaneet myös yleensä suosittelisivat koulutustaan muille, sillä kuusiportaisella asteikolla keskiarvo kyseisessä kysymyksessä oli 4,7.

Myös AMK-tutkinnon suorittaneet ovat varsin tyytyväisiä tutkintoonsa, mutta tutkintoonsa erittäin tyytyväisten osuus oli YAMK-tutkinnon suorittaneiden kohdalla (24 %) suurempi kuin AMK-tutkinnon suorittaneiden kohdalla (16 %).

Sen lisäksi, että YAMK-tutkinnon suorittaneet ovat varsin tyytyväisiä tutkintoonsa, he ovat myös tyytyväisiä työuraansa (ka 4,6):

- 19 % on erittäin tyytyväisiä,
- 43 % tyytyväisiä ja
- 26 % melko tyytyväisiä työuraansa.

Vain 4 prosenttia on tyytymättömiä tai erittäin tyytymättömiä työuraansa. Tyytyväisyys tutkintoon ja tyytyväisyys työuraan korreloivat keskenään positiivisesti ($r = 0,547$, $n = 841$, $p < 0,01$).

Työnantajien arvostusta kaivataan enemmän

YAMK-tutkinnon suorittaneille työ on myös useimmiten vastannut hyvin suoritettua korkeakoulututkintoa jo valmistumisvaiheessa (ka 4,2) ja viisi vuotta valmistumisen jälkeen (ka 4,4). Työnantajien arvostusta (ka 4,0) tutkintoaan kohtaan YAMK-tutkinnon suorittaneet ehkä kaipaisivat enemmän. 41 prosenttia vastanneista oli samaa tai täysin samaa mieltä väittämän "Työnantajat arvostavat tutkintoani" kanssa. 15 prosenttia oli väittämästä eri mieltä tai täysin eri mieltä.

Avoimissa vastauksissa nostettiin esiin muun muassa se, että tutkinto ei ole vielä tarpeeksi tunnettu ja että yliopistotutkinnon arvostus on suurempaa. Tutkintoonsa tyytymättömät toteavat, että YAMK-tutkinto ei ole verrattavissa maisterin tutkintoon eikä tutkinnon suorittamisen jälkeen ole tapahtunut urakehitystä.

"Ei ole verrattavissa maisterin tutkintoon vaikka markkinoidaan niin." (Sairaanhoitaja YAMK)

"Suomessa ei ole vielä tajuttu mikä sosionomi YAMK on." (Sosionomi YAMK)

Osaamista, itseluottamusta, muodollista pätevyyttä, parempaa palkkausta

Tutkintoonsa tyytyväiset puolestaan kertovat saaneensa osaamista ja ammatillista itseluottamusta, muodollisen pätevyyden ja tutkinnon vaikuttaneen urakehitykseen esimerkiksi haastavampina työtehtävinä ja parempana palkkauksena.

"Olen edennyt urallani esimieheksi." (Sairaanhoitaja YAMK)

"Aluksi vaikutti, ettei sosiaalialalla voi edetä YAMK-tutkinolla. Vaikuttaa kuitenkin, että ko. koulutusta aletaan arvostaa." (Sosionomi YAMK)

"Valmistumisen jälkeen olen toiminut koulutustani vastaavassa työtehtävässä asianmukaisella palkalla." (Sosionomi YAMK)

Terveys- ja hyvinvointialan vastauksissa korostuu jossain määrin kriittisyys tutkinnon arvostukseen esimerkiksi suhteessa yliopiston maisterin tutkintoon. Tämä selittyy osin tiettyjen tehtävien pätevyysvaatimuksilla sekä muulla alan rekrytointipolitiikalla. Toisaalta terveys- ja hyvinvointialan vastauksissa tuodaan myös runsaasti esimerkkejä tutkinnon hyödyistä niin osaamisen kuin urakehityksenkin kannalta.

Osaamisen kehittäminen ja uralla eteneminen jatko suunnitelmissa

Mikäli koetaan, että maisterin tutkintoa arvostetaan enemmän kuin ylempää AMK-tutkintoa, on mielenkiintoista katsoa, ovatko YAMK-tutkintoon valmistuneet hakeutuneet tutkinnon suorittamisen jälkeen opiskelemaan maisterin tutkintoa, vaikka molemmat tutkinnot ovatkin ylempiä korkeakoulututkintoja.

Tutkintoonsa tyytymättömistä (tyytymätön – erittäin tyytymätön) 20 henkilöä (34 %) on osallistunut maisterin tai kandidaatin tutkintoon tähtääviin opintoihin viiden vuoden sisällä YAMK-tutkinnon suorittamisen jälkeen. Tutkintoonsa tyytyväisistä (tyytyväinen – erittäin tyytyväinen) puolestaan näihin koulutuksiin on osallistunut 32 henkilöä (6 %).

Suurin osa vastaajista (43 %) on osallistunut johonkin koulutukseen valmistumisensa jälkeen, useimmiten lyhyempiin koulutuksiin, kursseihin tai opintokokonaisuuksiin. Tutkintoonsa tyytyväisistä 22 prosenttia ja tutkintoonsa tyytymättömistä 17 prosenttia ei ole osallistunut viiden vuoden aikana koulutuksiin.

Tutkintoonsa tyytyväisten (tyytyväinen – erittäin tyytyväinen) urasuunnitelmissa seuraavalle viidelle vuodelle on useimmiten nykyisessä työssä tai työpaikassa jatkaminen sekä oman osaamisen kehittäminen opiskelemalla, kouluttautumalla tai muulla tavalla. Toisaalta osalla on suunnitelmissa eteneminen uralla ja vastuullisemmat työtehtävät. Osa suunnittelee työpaikan tai työtehtävien vaihtoa. Eteneminen uralla voi olla etenemistä asiantuntija- ja kehittämistehtävissä tai esimies- ja johtotehtäviin tai johtotehtävissä. Muutamat ovat kiinnostuneita myös opettajuudesta ja koulutustehtävistä tai yrittäjyyden aloittamisesta.

Muihin aloihin verrattuna terveys- ja hyvinvointialan YAMK-tutkinnon suorittaneiden urasuunnitelmissa korostuvat yliopisto-opinnot ja opettajuus. Yliopisto-opintoihin hakeudutaan muun muassa pätevyytensä vuoksi, erityisesti sosiaalialalla. Terveys- ja hyvinvointialalla opetustehtävät nähdään yhtenä todennäköisesti uralla etenemisen väylänä.

"Nauttii työstä ja ottaa rohkeasti vastaan uusia haasteita." (Bioanalytiikko YAMK)

"Viiden vuoden kuluttua olen johtavassa asemassa toisen työnantajan palveluksessa." (Sairaanhoitaja YAMK)

Tutkintoonsa tyytymättömien (tyytymätön – erittäin tyytymätön) urasuunnitelmissa nousevat esiin alan, työpaikan tai työtehtävän vaihto sekä yliopisto-opinnot tai muu opiskelu ja kouluttautuminen.

"Vaihdan alaa jos ei tämä muuksi muutu" (Sairaanhoitaja YAMK)

"Yliopistossa jatkan sosiaalityön opintoja" (Sosionomi YAMK)

Myös horisontaalista urakehitystä

Uraseurannoissa näkyi se, että uralla eteneminen ei ole pelkästään lineaarista nousua esimiestehtäviin, vaan urakehitystä on myös siirtyminen horisontaalisesti tehtävistä toisiin asiantuntijatehtäviin. Tyyppillisimmillään uralla eteneminen näyttää olevan etenemistä asiantuntija- ja kehittämistehtävissä tai etenemistä esimies- ja johtotehtäviin.

Tulos on varsin looginen YAMK-koulutuksen alkuperäisen perustamisajatuksen kanssa, jonka mukaan työelämä tarvitsee uutta asiantuntijaosaamista erityisesti työelämän kehittämiseen ja johtamiseen.

Vaikka koulutus on vakinaisena tutkintona noin viisiotoista vuotta vanha ja jatkokutkintokokeilun myötä täysi-ikäinen, on se vieläkin varsin nuori koulutus. Koulutuksen tunnettuus on lisääntynyt vuosien edetessä erityisesti työelämässä, vaikkakin kyselyjen tuloksissa koulutuksen huonon tunnettuuden työnantajien keskuudessa koetaan vielä haittaavan uralla etenemistä.

Erityisesti suuren yleisen tietoisuudessa koulutuksen tunnettuus on vielä vähäisempää. Myös suomalaisen korkeakoulun duaalimallin mukainen maisteritason kahden väylän malli on aiheuttanut uuden koulutuksen osalta arvostiriitaa tiedekorkeakoulun saman tasoisen koulutuksen kanssa.

Uraseurantatiedot kaikkien saatavilla

Nyt kun myös ammattikorkeakouluista valmistuneiden sijoittumista tarkastellaan valtakunnallisesti, mitä yliopistosektorilla on tehty jo pitkään, voivat kaikki uraseurantatiedoista kiinnostuneet tutustua eri sektoreilta valmistuneiden työhöihin Vipunen.fi -sivuston kautta. Ammattikorkeakoulujen valtakunnallisen uraseurantakyselyn tuloksista voi tarkastella valmistuneiden työllistymistilanteen lisäksi muun muassa alueellista sijoittumista ja sen muutosta, tyytyväisyyttä tutkintoon ja työuraan, koulutuksessa saadun ja työssä tarvittavan osaamisen vastaavuutta sekä tutkinnon suorittamisen jälkeistä kouluttautumista.

Perinteisten uratutkimusten objektiivisten mittareiden lisäksi Vipusesta on löydettävissä siis myös uran subjektiivisia näkökulmia. Uraseurantakyselyssä on myös avoimia kysymyksiä, jotka avaavat lisää subjektiivisia näkökulmia tyytyväisyydestä tutkintoon, työssä tarvittavasta osaamisesta sekä vastaajien lähitulevaisuuden urasuunnitelmista.

Laadullisen aineiston tulosten valtakunnalliselle julkistamiselle ei ole vielä olemassa systemaattista tapaa, ja sen vuoksi se jää nyt valtakunnallisten uraseurantakyselyjen alkuvaiheessa pitkälti ammattikorkeakoulujen sisäiseen käyttöön. Ehkä tulevaisuudessa, laadullisen aineiston raportoinnin kehityksessä, myös laadullinen aineisto saadaan paremmin julkiseen käyttöön.

Tutustu Turun ammattikorkeakoulun vuoden 2019 uraseurantakyselyn tuloksiin. [Lue artikkeli!](#)

Ylempiä AMK-tutkintoja koskevassa artikkelisarjassa aiemmin ilmestynyt:

[Ylempi AMK-tutkinto auditoinnin kohteena – Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutus edistyneellä tasolla](#)

[Ylemmällä ammattikorkeakoulututkinnolla vahvaksi tutkimus-, kehitys- ja innovaatiovaikuttajaksi](#)

[Ylempi ammattikorkeakoulututkinto lähes täysi-ikäinen – Pioneerit kehittämistyön jalanjäljissä](#)

Lähteet

Akkermans, J. & Kubasch, S. 2017. #Trending topics in careers: a review and future research agenda. Career Development International, Vol 22, No 6, 586-627.

Ammattikorkeakoulujen maisterikoulutus osaamisen uudistajana ja kansallisena koulutusinnovaationa. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n selvitys YAMK-tutkintojen rakenteellisesta kehittämisestä. Arene ry. Arene 2016. Löydettävissä <http://www.arena.fi/julkaisut/raportit/yamk-rake-selvitys/>. Viitattu 9.1.2020.

Ammattikorkeakoululaki 14.11.2014/932 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>. Viitattu 28.3.2020.

Baruch, Y., Szücs, N. & Gunz, H. 2015. Career studies in search of theory: the rise and rise of concepts. Career Development International. Vol 20, No 1, 3-20.

European Qualifications Framework (EQF). Descriptors defining levels in the European Qualifications Framework (EQF). Luettavissa: <https://ec.europa.eu/ploteus/content/descriptors-page>. Viitattu 9.1.2020.

Helmi, S. 2019. Ammattikorkeakoulujen uraseuranta. Korkeakoulujen KOTA-seminaari 27.8.2019. Power Point -esitys. https://minedu.fi/documents/1410845/15302027/Satu+Helmi_KOTA+seminaari+27.8.2019.pdf/5a0554bb-d1b6-c77c-1bb6-bb52f6813eaf/Satu+Helmi_KOTA+seminaari+27.8.2019.pdf. Viitattu 23.3.2020.

Marttila, L. 2017. Mikä on AMK:sta uralle!? Teoksessa T.Jokinen & L. Marttila. (toim.) Näkökulmia uraseurantaan ja uraohjaukseen. AMK:sta uralle! -hankkeen lupuraportti. <http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/B/94-Nakokulmia-uraseurantaan-ja-uraohjaukseen.pdf>. Viitattu 23.3.2020.

OKM 2011. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011-2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakoulusta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 16.6.2005/426.

Vipunen.fi. AMK uraseuranta. <https://app.powerbi.com/view?e=eyJrIjojMzFmZjhhODEtZTUxMi00NThiLWwMGYtMWE4MjA2ZGZjNzY3IiwidCI6IjJkMDczODkLTQ0YjgtNDcxNi05ZGZyLWw0ZTNhY2YwMzBkYi1iOjIj>